

МОВОЗНАВСТВО

УДК 811.161.2'367.332

ГАЛИНА МОРАРАШ,
здобувач
(м. Чернівці)

Діалектна лексика як домінантна ознака
ідіолекту Євгенії Ярошинської

У статті проаналізовано діалектну лексику як домінантну ознаку ідіолекту Є. Ярошинської, визначено тематичні групи діалектизмів на позначення: 1) назв людей за професією, за оцінними характеристиками; 2) назв одягу та прикрас; 3) назв побутових предметів; 4) назв будівель та споруд; 5) назв страв та напоїв; 6) назв дерев, кущів, рослин; 7) назв абстрактних понять тощо; на багатому фактичному матеріалі розглянуто частиномовну належність діалектизмів; за результатами спостережень зроблено висновок про те, що діалектна лексика, представлена в творчості Є. Ярошинської, виформовує ідіолект письменниці, відбиває особливості говірок південно-західного наріччя й передає локальні характеристики мовлення буковинців.

Ключові слова: Євгенія Ярошинська, ідіолект, діалектна лексика, діалектизми, регіоналізми, тематичні групи, частини мови.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасну лінгвістику детермінує антропоцентричний підхід до вивчення мовних явищ, який передбачає звернення до людського чинника в мові, до аналізу мовної системи в тісному зв'язку з людиною, її мисленням, світосприйняттям, ментальністю. Особливе зацікавлення вчених викликає індивідуально-авторське бачення світу, відображене в мові художнього тексту. Саме тому комплексне дослідження мови художнього твору базується насамперед на лінгвістичній теорії індивідуального стилю конкретного письменника, у якому знаходить свою реалізацію авторська позиція щодо вибору тих чи тих виражальних засобів, виявляються риси мовотворчості автора як творця художнього тексту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мовотворчість Є. Ярошинської так само залишається недостатньо вивченою.

Незважаючи на те, що українська літературна мова на Буковині в другій половині XIX – початку XX ст., яку яскраво репрезентувала у своїх творах Є. Ярошинська, неводнораз привертала увагу дослідників (Н. Бабич, Д. Бучко, К. Герман, Ю. Карпенко, І. Матвіяс, В. Прокопенко, Л. Ткач, Ю. Шевельов, [1; 2; 3; 6; 9; 10]), твори буковинської письменниці, на жаль, не були предметом спеціального лінгвістичного аналізу, за винятком деяких статей, у яких ті чи ті теоретичні положення проілюстровано прикладами з творів авторки (Н. Гуйванюк, О. Кульбабська, Н. Руснак, С. Т. Шабат-Савка, В. Шинкарук та ін.). На часі комплексний аналіз ідіолекту письменниці. Як зауважує Л. Козинський, художній доробок Є. Ярошинської являє собою цінний матеріал і для характеристики політики, культури, і загальної атмосфери на Буковині на зламі двох епох [5].

Письменниця творила у той час, коли «українська мова перебувала в умовах жорсткої конкуренції та психологічного тиску на її носіїв» [9, с. 6], а тому з огляду на складну суспільно-політичну ситуацію уже сам факт використання рідної говірки для написання творів мав неабияке значення для утвердження та подальшої долі української мови.

Як зауважує І. Матвіяс, усі видатні західноукраїнські письменники XIX і початку XX ст. «більшою або меншою мірою в мові своїх творів відображали особливості рідного їм говору, водночас вони прагнули і прокладали шляхи до утворення єдиної української літературної мови на східноукраїнській діалектній основі» [6, с. 6]. Зразком української мови для Євгенії Ярошинської слугувала мова української народної творчості, мова народних пісень, переказів, казок, а найвищим авторитетом – мова творів Юрія Федьковича та Сидора Воробкевича.

За нашими спостереженнями, ідіолект Є. Ярошинської реалізують мовні одиниці різного рівня: лексичного, фразеологічного, морфологічного, синтаксичного, дискурсивно-жанрового. Наша публікація присвячена дослідженню лексики, а саме виявленню діалектних слів, які у повній мірі виформовують індивідуально-авторську картину світу письменниці.

Мета нашого дослідження – визначити тематичні групи діалектної лексики в мовотворчості Є. Ярошинської, з'ясувати частиномовну належність діалектизмів, окреслити роль регіоналізмів як домінантних маркерів ідіолекту письменниці.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Художні тексти Є. Ярошинської виразно демонструють місцеві діалектизми, регіоналізми, особливе буковинське синтаксування фрази, водночас творчість письменниці різножанрова:

це не тільки оповідання, казки, а й епістолярний дискурс, публіцистика – жанрово-стильові репрезентанти, у яких авторка постає як уважний адресант, умілий оратор, вправний мовець тощо.

Діалектизми – слова або словосполучення в літературній мові, що не входять в її лексико-семантичну систему, а належать лише певному говорові (діалектові) загальнонаціональної мови. Письменники використовують діалектизми для того, аби відтворити колорит місцевого мовлення. Водночас це потужні джерела, що збагачують живе спілкування. У розмовному мовленні їх використовують як засіб вільної, невимушеної бесіди; у художньому мовленні в прямій мові – для створення мовної характеристики персонажа, для типізації характерів представників різних суспільних верств.

Лексичні діалектизми, зафіксовані в мовотворчості Є. Ярошинської, відображають особливості говірок південно-західного наріччя. Вони репрезентують широке коло номінацій, що характеризують повсякденне побутове життя буковинців. У процесі аналізу визначено сім тематичних груп:

1) **назви людей за спорідненістю:** *дядя, неньо* – батько, *бадіка, вуйко* – дядько, старший брат форма шанобливого звертання до чоловіків старшого віку, *ліліка* – старша сестра, форма шанобливого звертання до жінки старшого віку, *батько* – головний весільний свідок, *матка* – дружина головного весільного свідка, *тета, цьоця* – тітка, *добродійка* – дружина, *новоженці* – молодята, наречені, *суджена* – наречена, *сват* – батько дружини (чоловіка) сина (дочки), *швагро* – брат чоловіка, *сивуля* – дитина, спадкоємець, нащадок; **назви людей за родом діяльності:** *авскультант* – судовий практикант, засідатель без права голосу, *адукат* – адвокат, *дідич* – поміщик, *дурніст* – помічник судді, *гумениний* – прикажчик, що організовував роботу на току поміщика, *доматор* – господар, *душпастир* – священик, який має свою парафію, *оконом* – управитель панських маєтків, *офіціяліст* – службовець в адміністрації приватного маєтку, *парох* – священик, що має свою парафію, *побережник* – лісовий сторож, *посесор* – власник, орендар, *суплент* – молодий учитель-початківець, *покоєва* – покоївка, *термінатор* – стажист, *урядник* – державний службовець, *шельма* – ворожка; **назви людей за оцінними характеристиками:** *адоратор* – залицяльник, *друк* – нерозумний, *коханок* – коханий, *огидник* – нікчема, бридкий, *паршива* – негідниця, *перепуда* – боязлива, *публіка* – негідниця, безсоромниця, *трус* – боягуз;

2) **назви одягу та прикрас:** *виправа* – придане, *стрій* – народний одяг, *горботка* – вовняний жіночий одяг, своєрідна спідниця, *жалоба* (одяг) – траурний одяг, *сурдут* – піджак, *чінок* – головний убір, який

носили заміжні жінки, *порохівник, реверенда, фелон* – частини одягу священика, *кільчики* – сережки, *корунка* – в'язане мереживо, *лілітки* – маленькі кругленькі бляшки, якими разом з бісером вишивають сорочки, *монество, пацьорки* – намисто, *волічка* – нитка з високоякісної вовни, *сухозолото* – срібна нитка, якою вишивали одяг;

3) **назви побутових предметів**, серед яких виокремлюємо: **назви кухонного приладдя**: *вареха* – велика дерев'яна ложка, *гладунчик* – глечик, *збаночок* – невелика ємність, схожа на банку або глечик, *начине* – кухонне приладдя, *таца* – піднос, посуд для перенесення страв, *карафка* – графин, *коновка, цебер* – відро, *пориційка* (від порція) – келішок, *слоїк* – скляна банка; **назви грошових одиниць**: *крейцер (крейцер)* – дрібна розмінна монета, *дукач (дукат)* – срібна чи золота монета або прикраса у вигляді монети, *червінець (червенець)* – золота монета, *корона* – грошова одиниця у колишній Австро-Угорщині, *ринські* – грошова одиниця; **назви інших предметів господарського та особистого вжитку**: *гзимець* – карниз, *куфер* – скриня, *софка* – диван, *клинок* – настінна вішалка, *капа, вереня* – покривало, *пуделечко* – коробка, *пулярис, мошонка* – гаманець, *тапети* – шпалери, *фіра* – віз, *ровер* – веломашини *оловце* – олівець, *коверта* – конверт;

4) **назви будівель та споруд**: *під* – горище, *покій* – кімната, *стайня* – приміщення, у якому тримають худобу, *лісничівка* – оселя лісного, *гостинниця* – готель, *хороми* – коридор, *оборіг* – повітка на чотирьох стовпах для зберігання сіна, збіжжя і т. ін., *саля* – зала, *стодола* – господарське приміщення, у якому зберігають сіно, *шіпчина* – невелика господарська будівля, у якій зберігають різне господарське приладдя; *приспа (призьба)* – невисокий, переважно земляний насип вздовж стін хати знадвору, *паркан* – огорожа;

5) **назви страв та напоїв**: *обарінок* – великий бублик, *гербата* – чай, *затирка* – страва, зварена на воді або молоці з розтертого в дрібні кульки борошна з водою, *омаста* – мастило, жир, олія, *конфітури* – джем;

6) **назви дерев, кущів, рослин**: *боз* – бузок, *корч* – кущ, *лен* – льон, *ріще* – хмиз, *терне* – терен, *троца, цвітка* – квітка, *шувар* – очерет, *ясмин* – жасмин, *яблінка* – яблуна;

7) **назви абстрактних понять**: *злуда* – омана, *банялюки* – небилиці, *лоск* – безлад, *бачність* – увага, пильність, *хісен* – користь, *партика* – доля, щастя, *маркітно* – неприємно, ніяково, дивно, *матура* – екзамен, *хороба* – хвороба, *зимно* – холод, *тано* – дешево, *минувість* – минуле, *гризота* – біда, журба, *верва* – вправність, *захитаня* – вагання, *намащене* – облесливість, *зворушеня* –

хвилювання, *колот* – бешкет, сварка, бійка, безпорядок, *любва* – любов, *налоги* мн. – хворобливі звички, *фортуна* – гроші, матеріальні статки.

У творах автора яскраво представлено діалектизми, що мають різну частиномовну належність. На думку І. Білодіда, дієслова яскравіше передають динамічні картини реальної дійсності, іменники увиразнюють самі явища, а прикметники наголошують на якісній характеристиці цих явищ [8, с. 244].

За нашими спостереженнями, у творах Ярошинської функціонує діалектна лексика, представлена різними частинами мови. Для авторки характерне часте вживання регіоналізмів. Особливої уваги заслуговують діалектні лексеми, що не зафіксовані у словниках, а їх значення можемо зрозуміти тільки за контекстом. Такі слова безпосередньо відтворюють колорит місцевого мовлення і виформовують індивідуально-авторське багатство творів письменниці. Серед іменних частин мови виокремлюємо: а) **іменники**: *вітряниця*, *ніхтолиця* – недбала, легковажна жінка, *деканат* – церковний приход, *завод* – професія, майбутнє, *застоя* – паразитарний спосіб життя, *мальоване* – макіяж, *нахідник* – людина, яка щось знайшла, *нежурниця* – спиртний напій, *позор* – привід, причина, *строїння* – самозамилування, *убієць* – вбивця, *чепіль* – тупий ніж. Напр.: *Вона [Наталка] почула, що сей бідний, але чесний та відважний хлопець пізнав, що **строїння** – се було її найбільшим щастям, найвищим задоволенням* (12, с. 79); *Через такі обставини Іван змушений вертатись назад додому і тут оглядатись за якимсь іншим **заводом*** (14, с. 58); *Дивлячись на її [Рузі] зів'яле лице, котрому і **мальоване** не могло надати молодості, почав Іван гірко жалувати, що дався свому тестеві на підмову* (14, с. 60); б) **прикметники**: *мотильковатий* – легковажний, *непостійний*, *перстінний* – вказівний палець, *надземський* – неземний, *поєдинчий* – єдиний, *пшеничний* – делікатний. Пор.: *Які ви, **мужчини**, **мотильковаті!*** – сказала Меланя сміючись (14, с. 126); – *Як ти така **пшенична**, то ліпше сиди дома, – кричав хлопець за нею [Марусею]* (12, с. 26); *Ласкавість панночки впоювала молодого козака, наповняла его серце **надземським** щастем* (14, с. 42). Відзначаємо оригінальне ступенювання прикметників вищого і найвищого ступенів за допомогою суфіксів *-иш-*, *-ійш-*, *-ви-*, напр.: *справдішня*, *сильнійша*, *тривкійша*, *наймильша*. Напр.: *Марцю добила її **наймильша** подружечка – горівка* (14, с. 52); *Прекрасна, **справдішня** українська ніч запала на землю* (14, с. 54); **числівники**: *ден* – один, *дванайцята* – дванадцята, *сімнайцять* – сімнадцять, *двайцять* – двадцять, *трийцять* – тридцять, *дванайцятий* – дванадцятий, *трийцятьп'ятилітня* –

тридцятип'ятилітня. Пор.: *Хоч мала лише сімнайцять літ, була дозріла умом і знала розрізнити добре від злого* (14, с. 230); *Тепер, в двацять дев'ятому році життя, посідав ще лиш батьківську каменницю й сімсот ринських готівкою, наколи світ рахував его на сто тисячів* (14, с. 69); *Тепер ще лиш пів до дванайцяті, – чекаймо ще пів години* (14, с. 85); **займенники** (наявні на той час енклітичні, редупліковані й усічені форми): *тя, тота, ню, сих, сего, его, тамтой*. Напр.: *Коли вже такий звичай, що наречені дають собі їх взаємно, то й я мушу сего триматись, хоть не знати, що дала б я за те, щоби до сих заручин було не прийшло* (14, с. 73); **Тота** *любов до народа не погасла, правда, в его серці, але побіч пристрасної любові до дівчини, сховалася десь у послідній куточок серця, щоби, коли дівоча любов покажеться зрадливою, запалати могучим огнем, красою, ніжністю, безкорисністю, зайняти ціле серце і не допускати вже другого ідеалу до него* (14, с. 119); *Чи не закликала б ти свого тата, щоби мене на тамтой бік перевіз* (14, с. 111).

Ми зафіксували низку дієслів, що їх значення витлумачуємо тільки за контекстом. Напр.: *упідлитись* – принизитись, *панити* – йти на користь, *затроювати* – псувати, *видідичити* – позбавити спадщини, *вимовляти* – пригадувати, докоряючи, *діткнути* – дістати, *надкатися* – жалітися, *сприкритися* – набриднути, *клячати* – благати, стоячи на колінах, *прочуматися* – протверезіти. Пор.: *Як жалую, що я упідлилась перед такою людиною, як ти, на коліна впасти* (14, с. 83); *Те вічне сиджене не панить тобі, бо аж зле виглядаєш* (14, с. 78); *Вона багачка, бездітна, велика аристократка, наколи довідається, що я проти її волі оженився з дівчиною нижчого стану, то видідичить мене* (14, с. 81). Також фіксуємо авторські дієприкметники та дієприслівники, напр.: *взносячий* – той, що піднімається вгору, *імівши* – зловивши. Пор.: *Він [рибак] вийшов надвір і побачив взносячу понад озером червону полумінь, котра в тій хвилі зникла* (14, с. 57); *Крикнув Петро захриплим голосом, імівши її [Марцю] за руки* (14, с. 48).

Серед прислівників подибуємо діалектні лексеми, серед яких чимало архаїчних форм. Напр.: *вперед* – спочатку, *небавом* (*небавком*) – незабаром, *охотно* – з радістю, *пощо* – навіщо, *оногди* – ялось. Пор.: *Вже по шлюбі ввечір приходить у нас молодий за молодю і вперед мусить її в дівчат викупувати, а потому садят їх обох за стів, і вони мусять цілуватися* (14, с. 34); **Небавом** *покликала її [Галину] мати до салону, бо вже прийшов наречений* (14, с. 74); **Я** *прийшла оногди до млина та й чула, як ваша жінка змовилась з наймитом зійтись сьогодні, як вас не буде дома, у саду* (14, с. 48). Так само, як і в прикметників, фіксуємо індивідуальне ступенювання прикметників

суфіксами *-ійш-*, *-ійш-*, пор.: *частійше, гордійше, підхлібнійше*. Напр.: *Тим підхлібнійше* для мене (14, с. 225).

Зпоміж службових слів виокремлюємо частки, що характерні для буковинських говірок: гай – *то*, гей – *ніби, наче*, най – *хай*, най-но – *нехай*, чей – *може*, бодай – *хоча б, ци, ци-м, ци-с – чи*, май – *ще*, які не мають самостійного лексичного значення і виконують модальну роль у реченні. Це низка суб'єктивно-модальних форм, що репрезентують семантику сумніву, припущення, здивування, захоплення. **Напр.:** Як вже сказано, если опис подорожі буде для „Народа» непридатний, то видрукує его „Буковина», але статью о жінках помістїть-таки, прошу, **чей** би ся хоть трохи поспам'ятовували (14, с. 396); На своє убрание не видавала [Мальвіна] также нічого, а все складала гроші до купки, аби, як підуть на пенсію, могли собі купити хоч яку-таку маленьку хатинку на селі, бо там хотіла вона жити **бодай** перед смертю пару літ (14, с. 199); – **Ци-с** привикла, сестро, **ци** ні на чужій країні? (7, с. 73); Ще тоту за „товаришку панну» та за то, „чому я так сиджу», але я ще **май** складу, бо скоро мені стане тяжко на серці, то я собі зараз слово до слова складаю, – відповіла Ганя (14, с. 167).

Досліджуючи ідіолект Є. Ярошинської, виявили низку особливостей у вживанні сурядних сполучників. Використання но у значенні але, пор.: Сонце стояло вже далеко з полудня, **но** літня спека ще не надставала (14, с. 95). Функціонування протиставного сполучника а в значенні едального і виразно продемонстровано в назві філософської повісті «Рожі а терне», у якій, на думку деяких дослідників, представлено «конгломерат світовідчуття письменниці, її мрій та прагнень, людських типів і проблем, характерних для суспільства того часу» [4, с. 279]. Подибуємо сполучник а з цим самим значенням в епістолярній спадщині письменниці. Пор.: Перше число Вашого «Народа» дуже а дуже мені подобається (14, с. 384).; – Працойте, будьте чесними, а будете щасливими (12, с. 55); Він [пташок] колисався на тоненьких галузках, злітав з одного корча на другий та все вертався назад до рожі, за котрою – так він їй розказував – у своїй клітці дуже а дуже тужив і банував і до котрої його дуже тягнуло (12, с. 133).

Сполучники підрядності: если, сли – *якщо*, коли-бо – *коли б, якщо*, гейби – *ніби, наче, немов*, коби – *якби, коли б*, нім – *поки, доки*; оформляють різні типи підрядних речень. **Напр.:** Я не хотіла, тато ся вгнівали і зачали мене сварити, кажучи, що я їх в гріб зажену, **сли** за Василя не піду (14, с. 33); – **Коли-бо** ви не розумієте мене; я хочу бути незалежною, хочу працювати сама на себе (14, с. 237); Вона почала ніби приходити до себе, отворяла й замикала очі, **гейби** хотіла надуматися,

що лучилося з нею (14, с. 212); – **Коби** вже борше перейшов [час], – зітхнув Галицький (14, с. 127); Таки зараз, **нім** ще від'їду, попрошу одного приятеля, щоби тим зайнявся (14, с. 85).

Вигуки увиразнюють емоційно-експресивний дискурс Є. Ярошинської. Специфікою мови творів письменниці є використання діалектних вигуків, характерних для буковинської говірки: *мой, ади, ей, ет, агій*. Напр.: *Повільним кроком вийшов [протопопа] на ганок і крикнув протяжно: – **Мой**, ти, **мой**, а запрягай-но там коні!* (13, с. 1); – ***Ади**, панич, наш панич приїхав!* – сказала утішена мати, вітаючись із ним (13, с. 112); – ***Ей**, добродійко, чого ви докучаєте так тому дворови, та ще до того нехрестам?* (13, с. 38); – ***Ет**, що ви дурні балакаєте, – сказав [Василіка] хочачи вийти з альтани, але Софія вчепилась його за рукав* (13, с. 18); *Очи, губи, фігура, – **агій** на нього* (13, с. 136).

Письменниці часто використовує вставні слова: *прецінь, відай*, які насичують тексти регіональними вкрапленнями. Пор.: ***Прецінь** він [чоловік] старався о ню [Марту] з такою пристрасстю, любив її через пару літ щиро і все запевняв, що вона одинока жінка, котру він повік любити буде* (11, с. 139); *Тепер вже, **відай**, будет запізно, бо я не можу его [портрет] Вам борше прислати, як за 14 день* (14, с. 378).

У творах Є. Ярошинської і у народних піснях, які записала письменниці, подибуємо питальні слова *чо, чо-с, чого-с, чому-сьте*, що зберігають особливості буковинської говірки. Напр.: – ***Чого-с**, мила, побіліла, як то полотенеце?* (7, с. 66); ***Чо** в сироти правди нема На світі ніколи ?* (14, с. 275); – *Та день добрий, моя дочко, **чо-с** так побіліла?* (14, с. 55); – *І **чому-сьте** не йшли за нього?* (14, с. 28).

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Мова творів Є. Ярошинської репрезентує своєрідну взаємодію кодифікованих норм літературної мови з народнорозмовною стихією, яка яскраво демонструє співвідношення загальнонародного (універсального) та індивідуального (специфічного). Лексичні діалектизми, які насичують твори письменниці, репрезентують широке коло номінацій і характеризують повсякденне побутове життя буковинців. У процесі аналізу визначено сім тематичних груп, що охоплюють лексеми на позначення осіб, одягу і прикрас, страв і напоїв, абстрактних понять тощо. Виокремлення діалектних особливостей творів Ярошинської дають змогу зробити висновок про те, що вони слугують компонентами західноукраїнського варіанта літературної мови кінця XIX – початку XX століття. В ідіолекті письменниці виразно експлікуються ті діалектизми, що яскраво передають колорит місцевого мовлення і виформовують індивідуально-авторське, регіонально-буковинське в

мовотворчості письменниці. Створення словника регіональної лексики на матеріалі творів Ярошинської слугує перспективою наших подальших наукових студій.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бабич Н. Д. 15 не останніх із могікан : Педагоги і вчені Буковини другої половини XIX – початку XX століття : [науковий нарис] / Н. Д. Бабич. – Чернівці: «Букрек», 2010. – 320 с.
2. Герман К. Ф. Боротьба за розвиток української літературної мови на Буковині (1775 – 1918 рр.) / К. Ф. Герман // Українська мова на Буковині : минуле і сучасне : матеріали II Всеукраїнської наукової конференції. – Чернівці : Місто, 1998. – С. 8 – 17.
3. Карпенко Ю. О. Про становлення української літературної мови на Буковині / Ю. О. Карпенко // Питання взаємодії української літературної мови і територіальних діалектів : тези доповідей та повідомлень. – К. : Наук. думка, 1972. – С. 23 – 26.
4. Кейван І. І. Архетипні структури та формули у творчості західноукраїнських письменниць кінця XIX – початку XX століття (на матеріалі художньої спадщини Н.Кобринської, О.Кобилянської, Є.Ярошинської) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.01 «Українська література» / І. І. Кейван. – Чернівці, 2003. – 20 с.
5. Козинський Л. В. Творчість Євгенії Ярошинської в контексті української літератури кінця XIX – початку XX століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.01 «Українська література» / Л. В. Козинський. – К., 2000. – 19 с.
6. Матвіяс І. Г. Взаємодія між українською літературною мовою і народними говорами на різних історичних етапах / І. Г. Матвіяс // Питання взаємодії української літературної мови і територіальних діалектів : тези доповідей та повідомлень. – К. : Наук. думка, 1972. – С. 3-6.
7. Народні пісні з-над Дністра в записах Євгенії Ярошинської / Євгенія Іванівна Ярошинська. – К. : Музична Україна, 1972. – 324 с.
8. Сучасна українська літературна мова. Стилїстика / За заг. ред. І. К. Білодіда. – К. : Наук. думка, 1973. – 588 с.
9. Ткач Л. Українська літературна мова на Буковині в кінці XIX – на поч. XX ст. / Людмила Ткач. – Чернівці : Рута, 2000. – Ч. 1 : Мат-ли до словн.– 408 с.
10. Шевельов Ю. Внесок Галичини у формування української літературної мови / Юрій Шевельов. – К. : Видавничий дім «КМ Академія», 2003. – 160 с.
11. Ярошинська Є. І. Вибрані твори / Євгенія Іванівна Ярошинська. – К. : Держ. вид-во художньої л-ри, 1958. – 462 с.
12. Ярошинська Є. І. Найдорожчий скарб : [оповідання, казки, байки та переклади для дітей] / Євгенія Іванівна Ярошинська. – Чернівці : Золоті литаври, 2007. – 172 с.
13. Ярошинська Є. І. Перекиньчики : [повість] / Євгенія Іванівна Ярошинська. – Львів : Українсько-руська видавнича спілка, 1903. – 196 с.

14. Ярошинська Є. Твори / Євгенія Іванівна Ярошинська. – К. : Дніпро, 1968. – 468 с.

References:

1. Babych N. D. 15 ne ostannikh iz mohikan : Pedahohy i vcheni Bukovyny druhoi polovyny КНІКН – pochatku КНКН stolittya : [naukovyy narys], Chernivtsi, 2010, 320 p.

2. Herman K. F. Borot'ba za rozvytok ukrayins'koyi literaturnoyi movy na Bukovyni (1775 – 1918 rr.), Ukrayins'ka mova na Bukovyni : mynule i suchasne : materialy II Vseukrayins'koyi naukovoyi konferentsiyi, Chernivtsi, 1998, pp. 8-17.

3. Karpenko YU. O. Pro stanovlennya ukrayins'koyi literaturnoyi movy na Bukovyni, Pytannya vzayemodiyi ukrayins'koyi literaturnoyi movy i terytorial'nykh dialektiv : tezy dopovidey ta povidomlen', Kyiv, 1972, pp. 23-26.

4. Keyvan I. I. Arkhetypni struktury ta formuly u tvorchosti zakhidnoukrayins'kykh pys'mennyts' kintsya XIX – pochatku XX stolittya (na materialy khudozhn'oyi spadshchyny N.Kobryns'koyi, O.Kobylyans'koyi, YE.Yaroshyns'koyi), Chernivtsi, 2003, 20 p.

5. Kozyns'ky L. V. Tvorchist' Yevheniyi Yaroshyns'koyi v konteksti ukrayins'koyi literatury kintsya XIX – pochatku XX stolittya, Kyiv, 2000, 19 p.

6. Matviyas I. H. Vzayemodiya mizh ukrayins'koyu literaturnoyu movoyu i narodnymy hovoramy na riznykh istorychnykh etapakh, Pytannya vzayemodiyi ukrayins'koyi literaturnoyi movy i terytorial'nykh dialektiv : tezy dopovidey ta povidomlen', Kyiv, 1972, pp. 3-6.

7. Narodni pisni z-nad Dnistra v zapysakh Yevheniyi Yaroshyns'koyi, Kyiv, 1972, 324 p.

8. Suchasna ukrayins'ka literaturna mova. Stylistyka, Kyiv, 1973, 588 p.

9. Tkach L. Ukrayins'ka literaturna mova na Bukovyni v kintsy XIX – na poc. XX st., Chernivtsi, 2000, Issue 1, 408 p.

10. Shevel'ov YU. Vnesok Halychyny u formuvannya ukrayins'koyi literaturnoyi movy, Kyiv, 2003, 160 p.

11. Yaroshyns'ka YE. I. Vybrani tvory, Kyiv, 1968, 462 p.

12. Yaroshyns'ka YE. I. Naydorozhchyy skarb : [opovidannya, kazky, bayky ta perekłady dlya ditey], Chernivtsi, 2007, 172 p.

13. Yaroshyns'ka YE. I. Pereky'n'chyky : [povist'], L'viv, 1903, 196 p.

14. Yaroshyns'ka YE. I. Tvory, Kyiv, 1968, 468 p.

Summary

Halyna Morarash

Dialect Vocabulary as a Dominant Feature of Idiolect of Yevheniia Yaroshynska

The article analyzes the dialect vocabulary as a dominant feature of idiolect of Ye. Yaroshynska, the thematic groups of dialects to indicate are defined: 1) the names of people by the profession, according to evaluative characteristics; 2) the names of clothing and jewelry; 3) the names of household items; 4) the names of buildings and structures; 5) the names of foods and drinks; 6) the names of trees, shrubs and plants; 7) the names of abstract concepts, etc; on a rich factual material various parts of speech of dialecticisms are studied; based on observations it is

concluded that the dialect vocabulary, presented in the works of Ye. Yaroshynska, creates idiolect of the writer, reflects peculiarities of dialects of southwestern subdialect and shows local characteristics of Bukovyna dwellers' speech.

Key words: *Yevheniia Yaroshynska, idiolect, dialect vocabulary, dialecticisms, regionalism, thematic groups, parts of speech.*

Дата надходження статті: «26» грудня 2015 р.

Стаття прийнята до друку: «5» січня 2016 р.

УДК 81'42:811.161.2+821.161.08(045)

ВАЛЕНТИНА ФІЛІНЮК,

кандидат філологічних наук, доцент

ЛЮДМИЛА ПЕТРЮК,

старший викладач

НАТАЛІЯ ГРИГОРУК,

викладач

(м. Хмельницький)

Мова драматичних творів Віталія Мацька

У статті описано особливості мови драматичних творів українського письменника Віталія Мацька, зокрема поем «Відлуння», «Збруч», «Кипариси Магнесії», «Шевченко у серці моїм». Об'єктом дослідження стали метафори, метонімії, епітетні та порівняльні конструкції, синоніми, антоніми, фразеологізми, літературний ономастикон, звертання та ряди однорідних членів речення, які функціонують у поетичному мовленні автора.

Ключові слова: *мова художнього твору, драматична поема, образні засоби, поетичний синтаксис.*

Постановка наукової проблеми та її значення. Українська драматургія кінця ХХ – початку ХХІ століття потребує поєднання літературознавчого й мовознавчого досліджень. Тому актуальними є студії, присвячені аналізу мови драматичних творів, стилістичним особливостям уживання мовних одиниць на фонетичному, лексичному, морфемному, синтаксичному та текстовому рівнях. Такі розвідки цікаві ще й тому, що «у сучасній українській драматургії спостерігаються нові підходи драматургів до написання п'єс. Однак збагачення літературної традиції новим досвідом йде без глобального відриву від національної традиції драматичного письма» [12], таким чином, можливо